

Magyar Néprajzi Társaság

Néprajzi Gyűjtés Módszertani Szakmai Nap
"A tintától a kályháig" – Írott források és tárgyak
komplex értelmezési lehetőségei

2022. május 26.
Győr

A rendezvény támogatói/partner intézmények:

Bölcsészettudományi
Kutatóközpont
**Néprajztudományi
Intézet**

Néprajzi Múzeum
Museum of Ethnography

**SZÍVÜGYÜNK
GYŐR**

A rendezvény programja

- 9:30-tól: Érkezés, regisztráció, beszélgetés
- 10:00 – 10:20 Köszöntők, a rendezvény ünnepélyes megnyitása
Rózsavölgyi László (Győr Megyei Jogú Város Oktatási, Kulturális, Sport és Turisztikai Bizottság elnöke) és
Dr. Nemesné dr. Matus Zsanett (Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Tudományos Igazgatóhelyettes)
- 10:10 – 10:25 Dr. Paál Zsuzsanna (Magyar Néprajzi Társaság, Budapest/Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr): A 2022. évben Sebestyén Gyula emlékéremmel kitüntetett néprajzi gyűjtők méltatása és köszöntője
- Levezető elnök: Tasnádi Zsuzsanna*
- 10:25 – 10:50 Dr. Nemesné dr. Matus Zsanett (Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr): „A kutatás szépsége nem az eredmény elérésében, hanem annak keresésében rejlik...” - Az írott források vizsgálati lehetőségei
- 10:50 – 11:15 Dr. Horváth József (Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér, Győr): A végrendeletek és más hagyatéki iratok történeti-néprajzi forrásértékéről
- 11:15 – 11:25 Kérdések, beszélgetés
- 11:25 – 11:45 Kávészünet

- 11:45 – 12:10 Hauptman Gyöngyi (Nagyatádi Városi Múzeum): Levelek a hortobágyi kitelepítésből (1952-1953)
- 12:10 – 12:35 T. Városi Ágnes (Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr): Egy szentmártoni bábsütő mindennapjai – avagy miről árulkodik egy 19. századi pénztárkönyv?
- 12:35 – 12:45 Kérdések, beszélgetés
- 12:45 – 13:45 Ebédszünet
- 13:45 – 14:10 Dr. Vass Erika (Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendre): Írott források a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Erdélyi épületegyüttesének berendezésében
- 14:10 – 14:20 Kérdések, beszélgetés, a délelőtti szekció lezárása
- Levezető elnök: Tanai Péter*
- 14:20 – 14:45 Dr. Paál Zsuzsanna (Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr): Egy monarchiabeli kályhagyár az írott források tükrében
- 14:45 – 15:05 Kávészünet
- 15:05 – 15:30 Radványi Diána (Iparművészeti Múzeum, Budapest): „Ó-német kályhák” – egy neoreneszánsz cserépkályha forma virágzása a historizmus idején

- 15:30 – 15:55 Székely Zoltán (Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr): Kályhás műhelytől az agyagkályha gyárig. A Magner - Dachauer - Magyar kályhásdinasztiák
- 15:55 – 16:05 Kérdések, beszélgetés, hozzászólások – Áldozó István (MNL Győr-Moson-Sopron Megye Győri Levéltár) felkérésre történő levéltárosi hozzászólása
- 16:05 – 16:15 Zárszó: Székely Zoltán, Igazgató (Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr)

Az előadások rövid tartalmi kivonata

Dr. Nemesné dr. Matus Zsanett: „A kutatás szépsége nem az eredmény elérésében, hanem annak keresésében rejlik...” - Az írott források vizsgálati lehetőségei

A néprajztudomány egészen a 20. század közepéig ritkán nyúlt írott forrásokhoz. A kutatók azonban mára felismerték, hogy bizonyos kézírásos vagy nyomtatott szövegeket néprajzi dokumentumként is lehet kezelni. A kutató feladata, hogy ezen forrásokat mélyrehatóan is megvizsgálja, hiszen ezzel bővítheti, egészítheti ki legjobban eddigi ismereteinket, tudásunkat.

Dr. Horváth József: A végrendeletek és más hagyatéki iratok történeti-néprajzi forrásértékéről

A címben jelzett dokumentumtípusok iránt az utóbbi évtizedekben fokozódó érdeklődés figyelhető meg. Közel száz kutató publikált ezekben a témákban, források ezrei láttak napvilágot nyomtatásban. Előadásomban két nagyobb témakört szeretnék érinteni. Egyrészt arról szólok, hol érhetők el ezek a dokumentumok, a nyomtatottak mellett a levéltárak még publikálatlan forrásaira, valamint a családi levelesládák kincseire is felhívva a figyelmet. Míg előadásom második részében arra szeretnék példákat hozni, milyen néprajzi témák kutathatók e források segítségével, kitérve – többek között – az egykori családok mindennapi életére, az egyes korszakok és tájak szokásaira, az örökagyókat körülvevő tárgyi kultúrára, miként a gazdálkodás eszközeire is.

Hauptman Gyöngyi: Levelek a hortobágyi kitelepítésből (1952-1953)

Mit tudhatunk meg egy családi levélgyűjteményből egy olyan történelmi eseményről, amelyről alig vannak „hivatalos”, levéltárban elérhető források? Hogyan juthatunk közelebb általuk a történelem megélésének privát szintjeihez, s ezáltal – talán – az emberi sorsok megértéséhez? A személyes találkozások, beszélgetések, és a bizalom jelentősége a gyűjtés során.

T. Városi Ágnes: Egy szentmártoni bábsütő mindennapjai – avagy miről árulkodik egy 19. századi pénztárkönyv?

Az előadás egy mézesbábos mester életébe nyújt bepillantást, az általa vezetett – gazdasági naplónak is tekinthető – dokumentum széles körű elemzési lehetőségeinek bemutatásán keresztül. Komondi József 1848-as céhbe állásától közel 30 éven át vezetett feljegyzései számos információval szolgálnak, nem csupán műhelyére és mesterségére, hanem mikrotársadalmi és földrajzi kapcsolataira vonatkozóan is, illetve adalékokat nyújtanak a szokások, néphit és népi vallásosság tárgyköréhez.

Dr. Vass Erika: Írott források a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Erdélyi épületegyüttesének berendezésében

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum újonnan megnyílt Erdélyi épületegyüttesének elkészítéséhez sokféle írott forrást használtunk fel, hogy az egykori életmódot és tárgyi kultúrát minél részletgazdagabban mutathassuk be. Előadásom

középpontjában a homoródalmási lakóház 1911-re berendezett enteriőrje áll, melyhez többek közöttanyakönyveket, egyházi iratokat, árjegyzéket használtam fel. Előadásomban arról is szólok, hogy a kutatásnak mennyire fontos része a forráskritika.

Dr. Paál Zsuzsanna: Egy monarchiabeli kályhagyár az írott források tükrében

Az Osztrák-Magyar Monarchia idején gazdasági életünkre mélyen kihatott az ipari fellendülés és egyebek között a gyári kályhakészítés virágkorát eredményezte. A kályhás tárgy történet és az írott források felkutatásának időbeli terjedelmét 1880-1920 közé helyezem előadásomban. Ebben az időszakban Budweisben kályhagyárat nyitó céget egészen budapesti irodájának bezárásáig követem nyomon. A "császári és királyi szállító" cég működése a korra jellemző, a gyárban készült termékeket budapesti iroda és raktár működtetésével hazánkban is forgalmazta. A válaszokat hosszú távon, újabb írott források, így szakmai lap, hetilap, napilap bevonásával - névjegyzék, hirdetés, szabadsalom, árumintakönyv, központi tájékoztató – keresem. A magyar nyelvterületen talált egyes tárgyak és töredék kályhák segítségével vázlatos képet kaphatunk a Kárpát-medencéhez kötődő kályhás termékek migrációjáról is, egyelőre kifejezetten a magyar nyelvű források elemzése által.

Radványi Diána: „Ó-német kályhák” – egy neoreneszánsz cserépkályha forma virágzása a historizmus idején

A 19. század végén az egymással versengő gyárak mintakatalógusokban kínált széles választékában számos, a

korábbi korok típusait, formáit megjelenítő - neoreneszánsz, neobarokk, neorokokó, stb. – cserépkályha közül választhatott a kedves megrendelő. Az előadás azt kívánja bemutatni, hogy a kor modern technológiájával elkészített fűtőberendezései miben igazodtak a német reneszánsz előképekhez és a különböző gyárak hogyan interpretálták azt – mindezt egy bizonyos megjelenésű, hasonló motívumokat felvonultató típuson bemutatva. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében megtalálható Zsolnay kályha és annak szabadkai párja, valamint egy Eszéken és budapesti magántulajdonban lévő Hardtmuth kályhák képezik a téma gerincét.

Székely Zoltán: Kályhas műhelytől az agyagkályha gyárig. A Magner - Dachauer - Magyar kályhasdinasztiák

Az iparművészeti színvonalú cserépkályhagyártás Mágner Károly (1732-1790) bécsi mester Győrött való 1759-es letelepedésével vette kezdetét. A sikeres műhelyt a beházasodott Dachauer család vitte tovább, amelynek utolsó tagja 1883-ban Magyar Józsefnek adta el. Az Esztergomból érkezett Magyar a Győr-Újvárosban lévő családi műhelyt valódi gyárrá fejlesztette, amely már ipari méretekben állította elő a cserépkályhákat a XX. század első felében.